

Denne teksten er hentet fra nettavisen vg.no. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Verdens eldste sko

Oppsiktsvekkende funn i Armenia

En armensk kvinne holder det som skal være verdens eldste sko. Innfelt: Denne skoen får du kjøpt på nettet i dag. Ikke helt ulik? Foto: AFP/Davit Hakobyan, Gelderse Roos

– Dette er verdens eldste sko! Det mener arkeolog Ron Pinashi, som har ledet utgravninger ved en bronsealderboplass i Armenia.

Det nye funnet viser at skomoten ikke har forandret seg så forferdelig mye på 5500 år.

– Vi ble forbløffet over hvor godt bevart skoen var. Fine detaljer som lisser, lissehull og halmen den var stappet med, var godt intakt, sier Pinashi. Rapporten om skoen og funnet er publisert i det vitenskapelige tidsskriftet *PLOS One*.

Eldre enn Ötzi

I rapporten heter det: «Skoen bringer tydelige bevis på at fottøy ble brukt i den gamle verden, i alle fall siden bronsealderen».

Andre funn fra perioden styrker dette. Blant annet hadde bronsealdermannen Ötzi sko på seg da han ble gravd ut av isen i Alpene i 1991. Deler av levningene hans er ved hjelp av karbon-datering anslått til å stamme fra omkring 3300 f.Kr. Den armenske skoen er datert til om lag 200 år tidligere enn dette.

Likner dagens sko

Oldtidsskoen – om lag 1000 år eldre enn pyramidene i Egypt – er ikke helt ulik dagens mokasiner. Skoen er laget av et helt stykke kuskinn, med lisser og det hele. Det er uklart om halmen som fylte skoen, var plassert der for at den skulle holde på formen, eller om bronsealdermenneskene i området, som samene på Nordkalotten, stappet halm i fottøyet for å holde varmen.

– Vi er ikke sikre på om skoen ble båret av en mann eller en kvinne, sier Pinashi. Størrelsen tilsvarer en liten størrelse 37.

Skoens lange historie

Likheten i stil og produksjonsmåte på denne skoen og på andre sko funnet rundt om i Europa fra senere perioder, tyder på at dette er en skotype som ble brukt over et stort område, med skiftende klima, i mange tusen år.

Dette er den eldste hele skoen som er gravd fram fra fortiden, men det finnes rester som er enda eldre. Rester etter sandaler fra 7–8000 år f.Kr. er funnet i Oregon, USA.

Forskeren Erik Trinkaus mener at mennesket begynte å gå med sko for mellom 26 000 og 40 000 år siden. Det baserer han på studier av beifunn fra forhistoriske mennesker. Han mener beina i tærne blir tynnere i denne perioden, noe som tyder på at de ble beskyttet av noe som kan likne på sko.

– Vi trodde først det var en sko som var 6–700 år gammel, siden den var i så god stand, sier Pinashi. – Det var først etter karbondatering vi fant ut at den var 5500 år gammel.

GANSKE GAMLE: Disse barne-skoene som er utstilt ved museet i Palmyra i den syriske ørkenen, er laget etter noenlunde samme mønster som den armenske skoen. Men de er «bare» 2000 år gamle. Foto: Khaled al-Hariri / Reuters/Scanpix

NORGES ELDSTE SKO

Den eldste skoen som er funnet her i landet, ble oppdaget i Jotunheimen av privatpersonen Reidar Marstein i september 2006. Funnet ble gjort på nesten 2000 meters høyde ved fjelltoppen Kvitingskjølen, og skoen kom fram i dagen på grunn av den sterke nedsmeltingen av snøfonnene og breene dette året. Dette er en hudsko som er sydd av ett skinnstykke. Skoen er nå karbondatert. Resultatet viser at skoen er om lag 3400 år gammel og dermed fra eldre bronsealder, altså ikke så mye yngre enn den armenske skoen.

- 1 Hva er grunnen til at barneskoene som er utstilt ved museet i Palmyra i den syriske ørkenen, er omtalt i denne saken?**
- A De er sannsynligvis enda eldre enn de armenske skoene.
 - B De er undersøkt med en metode som kalles karbondatering.
 - C De ble funnet i nærheten av bronsealdermannen Ötzi.
 - D De likner på de armenske skoene.
- 2 Denne nyhetssaken handler om en sko som er funnet i Armenia. Hva kan være grunnen til at det er satt inn en tekstboks om Norges eldste sko i denne saken?**
- A for å vise at det er funnet eldre sko i Norge enn i Armenia
 - B for å gjøre nyheten mer aktuell og interessant for norske lesere
 - C for å forklare leserne at gamle sko vanligvis blir funnet i isbreer
 - D for å vise at det hele tiden blir funnet gamle sko i verden
- 3 En elev som har lest teksten, sier: «Arkeolog Ron Pinashi tar feil når han sier at han har funnet verdens eldste sko.» Hva kunne denne eleven ha sagt for å begrunne påstanden sin?**
- A «Det er funnet rester av sko som er eldre enn skoen fra Armenia.»
 - B «Skoen fra Armenia var ikke så gammel som de først trodde.»
 - C «Skoene som ble funnet i den syriske ørkenen, var mye eldre.»
 - D «Bronsealdermannen Ötzi hadde også sko på seg da han ble funnet i isen.»

Elevenes svar på oppgaver til *Verdens eldste sko*

I dokumentet «Årets prøve - Analyseversjon av prøven med kommentarer» presenteres resultatene på hver enkelt oppgave i prøven. Resultatene vises i form av prosentandel elever som har valgt de ulike svaralternativene. De riktige svarene er markert med gult.

De gale svaralternativene i flervalgsoppgavene representerer misforståelser eller mangelfull forståelse av enten teksten eller oppgaven. Elevenes feilsvar er dermed interessante fordi de kan si noe om hva elevene ikke har forstått og gi lærere verdifull kunnskap om elevenes lesekompetanse og hva de bør jobbe videre med.

Dokumentet publiseres i PAS-Prøver sammen med lærerveiledningen og kan lastes ned etter gjennomføringen av nasjonale prøver i lesing.

Tallene i margen viser prosentandel elever som har valgt de ulike svaralternativene.

1 Hva er grunnen til at barneskoene som er utstilt ved museet i Palmyra i den syriske ørkenen, er omtalt i denne saken?

- 15 A De er sannsynligvis enda eldre enn de armenske skoene.
- 14 B De er undersøkt med en metode som kalles karbondatering.
- 16 C De ble funnet i nærheten av bronsealdermannen Ötzi.
- 49 **D De likner på de armenske skoene.**
- 6 Ubesvart

2 Denne nyhetssaken handler om en sko som er funnet i Armenia. Hva kan være grunnen til at det er satt inn en tekstboks om Norges eldste sko i denne saken?

- 12 A for å vise at det er funnet eldre sko i Norge enn i Armenia
- 47 B for å gjøre nyheten mer aktuell og interessant for norske lesere
- 13 C for å forklare leserne at gamle sko vanligvis blir funnet i isbreer
- 21 D for å vise at det hele tiden blir funnet gamle sko i verden
- 7 Ubesvart

3 En elev som har lest teksten, sier: «Arkeolog Ron Pinashi tar feil når han sier at han har funnet verdens eldste sko.» Hva kunne denne eleven ha sagt for å begrunne påstanden sin?

- 48 A «Det er funnet rester av sko som er eldre enn skoen fra Armenia.»
- 12 B «Skoen fra Armenia var ikke så gammel som de først trodde.»
- 8 C «Skoene som ble funnet i den syriske ørkenen, var mye eldre.»
- 25 D «Bronsealdermannen Ötzi hadde også sko på seg da han ble funnet i isen.»
- 7 Ubesvart

Leseoppdrag til *Verdens eldste sko*

I dokumentet «Veiledning til lærere – Oppfølging og videre arbeid med prøven» finner du flere tips til hvordan du kan gi god leseopplæring med utgangspunkt i tekstene og oppgavene fra årets nasjonale prøve i lesing. Dokumentet publiseres i PAS-Prøver og kan lastes ned etter gjennomføringen av nasjonale prøver».

1. Del elevene inn i syv grupper. Hver gruppe får sin del av teksten.
2. Be gruppene oppsummere innholdet i sin del av teksten med en til to setninger.
3. Hver gruppe presenterer opplysningene i sin del av teksten for resten av klassen.
4. Diskuter i fellesskap hva slags funksjon de ulike delene av teksten har.
5. Hva hadde skjedd med vår forståelse om vi hadde fjernet et av tekstelementene?

Leseoppdrag: Hvilken funksjon har de ulike delene av teksten?

Denne teksten er hentet fra nettsavisen vg.no. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Verdens eldste sko

Oppsiktsvekkende funn i Armenia

En armensk kvinne holder det som skal være verdens eldste sko. Innefelt: Denne skoene får du kjøpt på nettet i dag. Ikke helt ulik? Foto: AFP/Davit Hakobyan, Gelderse Roos

– Dette er verdens eldste sko! Det mener arkeolog Ron Pinashi, som har ledet utgravninger ved en bronsealderboplass i Armenia.

Det er ikke den eneste sko som har forandret seg så forferdelig mye på 5500 år. Den som er godt bevart skoen var. Fine detaljer som lisser, lissehull og hæl, som er bevart, var godt intakt, sier Pinashi. Rapporten om skoen og funnet er publisert i det vitenskapelige tidsskriftet PLOS One.

Eldre enn Ötzi
I rapporten heter det: «Skoen bringer tydelige bevis på at fotføy ble brukt i den gamle verden, i alle fall siden bronsealderen».

Gruppe 3

Gruppe 3 fra perioden styrker dette. Blant bronsealdermannen Ötzi sko på seg ble gravd ut av isen i Alpene i 1991. Deler av levingene hans er ved hjelp av karbon-datering anslått til å stamme fra omkring 3300 f.Kr. Den armenske skoen er datert til om lag 200 år tidligere enn dette.

Likner dagens sko

Gruppe 4 ikke helt ulik dagens sko, med lisse og det hele. Det er uklart om halmen som fyller skoen, var plassert der for at den skulle holde på formen, eller om bronsealdermenneskene i området, som samene på Nordkalotten, slappet halm i fotføyen for å holde varmen.

– Vi er ikke sikre på om skoen ble båret av en mann eller en kvinne, sier Pinashi. Storretsen tilsvarer en liten størrelse 37.

Skoens lange historie

Likheten i stil og produksjonsmåte på denne skoen er et annet rundt om i Europa. **Gruppe 5** på dette er en skole som var utbredt over et stort område, med skiftende klima, i mange tusen år.

Dette er den eldste hele skoen som er gravd fram fra fortiden, men det finnes rester som er enda eldre. Rester etter sandaler fra 7-8000 år f.Kr. er funnet i Oregon, USA.

Forskeren Erik Trinkaus mener at mennesket begynte å gå med sko for mellom 26 000 og 40 000 år siden. Det baserer han på studier av beinfunn fra forhistoriske mennesker. Han mener beina i tærne blir tynnere i denne perioden, noe som tyder på at de ble beskyttet av noe som kan ligne på sko.

– Vi trodde først det var en sko som var 6-7000 år gammel, siden den var i så god stand, sier Pinashi. – Det var først etter karbondatering vi fant ut at den var 5500 år gammel.

Gruppe 6
GANSKE GAMLE: Disse barneskoenes som er utlånt ved museet i Palmyra i den syriske arkenen, er laget etter noenlunde samme mønstre som den armenske skoen. Men de er «bare» 2000 år gamle. Foto: Khaled al-Hariri / Reuters/Scanpix

NORGES ELDSTE SKO

Den eldste skoen som er funnet her i landet, ble oppdaget i Jotunheimen av privatpersonen Reidar. **Gruppe 7** 2006 ble det funnet en 2000 meters høyde ved toppen Kvilingskjølen, og skoen kom fram i dagen på grunn av den sterke nedsmeltingen av snøfonnene og breene dette året. Dette er en huddsko som er sydd av ett skinnstykke. Skoen er nå karbondatert. Resultatet viser at skoen er om lag 3400 år gammel og dermed fra eldre bronsealder, altså ikke så mye yngre enn den armenske skoen.

Mulig løsning på oppgaven:

Denne teksten er hentet fra nettavisen vg.no. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Verdens eldste sko

Oppsiktsvekkende funn i Armenia

En armensk kvinne holder det som skal være verdens eldste sko. Innefelt: Denne sko kjøpt på nettet i dag. Ikke helt ulik? Foto: AFP/Davit Hakobyan, Gelderse Roos

— Dette er verdens eldste sko! Det mener arkeologen Ron Pinashi, som ha

Beskriver hvordan skoen så ut, viser til kilden nyhetssaken bygger på.

Eldre enn Ötzi
I rapporten heter det: «Skoen bringer tydelige bevis på at fottøy ble brukt i den gamle verden i alle fall siden bronsealderen»

Viser hvordan forskerne bruker funnet av skoen til å fortelle noe «større» – hvordan mennesker levde for mange tusen år siden. Viser også til andre funn som styrker denne teorien

Andre funn fra perioden styrker dette. Blant annet hadde bronsealdermannen Ötzi sko på seg da han ble gravd ut av isen i Alpene i 1991. Dele av levingene hans er ved hjelp av karbon-datering anslått til å stamme fra omkring 3300. Den armenske skoen er datert til om lag 200 år tidligere enn dette.

Likner dagens sko
Oldtidskøen – om lag 1000 år eldre enn ryttardene i Egypt – er ikke helt ulik dagens

Gir noen faktaopplysninger om skoen og peker på det vi ikke vet.

varmen.
— Vi er ikke sikre på om skoen ble båret av en mann eller en kvinne, sier Pinashi. Størrelsen tilsvarer en liten størrelse 37.

Skoens lange historie
Likheten i stil og produksjonsmåte på denne skoen og på andre sko funnet rundt om i Europa

Informerer om at det er funnet rester av sko som er enda eldre, viser til forsker som forteller at mennesker begynte med sko lenge før det tidspunktet den armenske skoen er datert til. Modererer overskriften.

ikke på sko.
— Vi trodde først det var en sko som var 6–700 år gammel, siden den var i så god stand, sier Pinashi. — Det var først etter karbondatering vi fant ut at den var 5500 år gammel.

Viser til lignende, men yngre funn.

GANSKE GAMLE: Disse barneskoene som er utstilt ved museet i Palmyra i den syriske ørkenen, er laget etter noenlunde samme mønstre som den armenske skoen. Men de er «bare» 2000 år gamle. Foto: Khaled al-Hariri / Reuters/Scanpix

NORGES ELDSTE SKO

Den eldste skoen som er funnet her i landet, ble oppdaget i Jotunheimen av privatpersonen Reidar Marstein i september 2006. Funnet ble gjort på nesten

Aktualiserer funnet for norske lesere.

snøtunnene og brenne dette året. Dette er en hudsko som er sydd av ett skinnstykke. Skoen er nå karbondatert. Resultatet viser at skoen er om lag 3400 år gammel og dermed fra eldre bronsealder, altså ikke så mye yngre enn den armenske skoen.